

4. Доповідь про стан злочинності та корупції в Україні, основні напрями та результати боротьби з ними у 2008 р. Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президенту України. – К., 2009. – 134 с.

5. Гутник А.Е. Предупреждение налоговой милицией уклонений от уплаты налогов / А.Е. Гутник. – К., 2001. – 267 с.

6. Білецький В.О. Кримінологічна характеристика та профілактика злочинів у сфері зовнішньоекономічної діяльності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія, кримінально-виконавче право» / Одеська держ. юр. академія. – О., 1999. – 20 с.

Риб'янець Сергій Анатолійович,

к.ю.н., доцент кафедри

Соболь Оксана Іванівна,

к.ю.н., доцент кафедри

кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

В наш час продовжується розбудова світового інформаційно-господарства, тому досить актуальними стають питання правового регулювання відносин, пов'язаних з функціонуванням мережі Інтернет. У правовій доктрині право на інформацію традиційно пов'язують з правом вільного вираження думок і поглядів та свободу у сфері масової інформації. Постає питання захисту права на інформацію в мережі Інтернет в контексті правового регулювання Інтернет-відносин під час становлення національного інформаційного суспільства в Україні.

Правове визначення поняття Інтернет міститься в ст. 1 Закону України «Про телекомунікації», згідно з яким Інтернет – це всесвітня інформаційна система загального доступу, яка логічно зв'язана глобальним адресним простором та базується на Інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами [1].

В наш час Інтернет із системи зберігання інформації перетворився у новий вимір соціальної реальності. Особливу небезпеку незахищений інформаційний простір приховує для дітей і молоді. Інтернет може містити інформацію агресивного чи соціально небезпечного змісту. Проблема інформаційної безпеки в мережі Інтернет, на думку науковців, є однією з найгостріших і найменш досліджених [2, с. 360].

У Законі України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» поняття «інформаційна безпека» визначалося таким чином: «Інформаційна безпека – стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване поширення, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації» [3].

Виокремлюють три рівні забезпечення інформаційної безпеки: рівень особи

(формування раціонального, критичного мислення на основі принципів свободи вибору); суспільний рівень (формування якісного інформаційно-аналітичного простору, плюралізм, багатоканальність отримання інформації, незалежні потужні ЗМІ, які належать вітчизняним власникам); державний рівень (інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності державних органів, інформаційне забезпечення внутрішньої і зовнішньої політики на міждержавному рівні, система захисту інформації з обмеженим доступом, протидія правопорушенням в інформаційній сфері, комп'ютерним злочинам). Національні інтереси України в інформаційній сфері вирізняють такі життєво важливі інтереси: недопущення інформаційної залежності, інформаційної блокади України, інформаційної експансії з боку інших держав та міжнародних структур; ефективна взаємодія органів державної влади та інститутів громадянського суспільства під час формування, реалізації та коригуванні державної політики в інформаційній сфері; побудова та розвиток інформаційного суспільства; забезпечення економічного та науково-технологічного розвитку України; формування позитивного іміджу України; інтеграція України у світовий інформаційний простір. Принципи забезпечення інформаційної безпеки України зводяться до такого: свобода збирання, зберігання, використання та поширення інформації; достовірність, повнота та неупередженість інформації; обмеження доступу до інформації виключно на підставі закону; гармонізація особистих, суспільних і державних інтересів; запобігання правопорушенням в інформаційній сфері; економічна доцільність; гармонізація українського законодавства в інформаційній сфері з міжнародним; пріоритетність національної інформаційної продукції [4].

Однією з основних загроз інформаційній безпеці Закон України «Про основи національної безпеки» називає «намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема, шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації». До інших загроз віднесено: прояви обмеження свободи слова та доступу громадян до інформації; поширення засобами масової інформації культури насильства, жорстокості, порнографії; комп'ютерна злочинність та комп'ютерний тероризм; розголошення інформації, яка становить державну таємницю, а також конфіденційної інформації, що є власністю держави або спрямована на забезпечення потреб та національних інтересів суспільства і держави [5].

У наш час мережа Інтернет швидко розширюється, охоплюючи все більшу кількість учасників міжнародного інформаційного простору та обміну. У процесі розширення мережі діють загальні закономірності, що пов'язані із розвитком науково-технічного прогресу, що обумовлює, зокрема, появу нових проблем правового регулювання пов'язаних із ним відносин [6, с. 92].

З огляду на європейську інтеграцію Україно важливе значення мають міжнародні норми Ради Європи, що регулюють Інтернет. Це такі документи як: Конвенція про захист прав і основних свобод людини 1950 року; Конвенція про захист осіб стосовно автоматизованої обробки даних особистого характеру; Конвенція про кіберзлочинність 2001р., Конвенція про інформаційне і правове співробітництво щодо послуг інформаційного суспільства 2001 р.

Міжнародно-правові орієнтири містяться також у рішеннях Європейського Суду з прав людини та у міжнародних рекомендаціях згаданих міжнародних організацій. Зокрема, Декларація про свободу спілкування в Інтернет встановлює найважливіші умови використання Інтернет в країнах Євро-

пи: неможливість встановлення обмежень для контенту Інтернет, більших, ніж обмеження для інших медіа, заохочення саморегулювання щодо контенту в Інтернет; неможливість заборони доступу (блокування або фільтрації до будь-яких ресурсів в Інтернет, незалежно від кордонів (за винятком обмежень для дітей та обмежень, що встановлені законними рішеннями компетентних державних органів); неможливість ліцензування чи інших обмежень щодо створення веб-сайтів; заохочення вільного ринку Інтернет-послуг, неможливість встановлення для Інтернет сервіс-провайдерів спеціальних дозвільних обмежень чи обмежень щодо їхнього доступу до телекомунікаційних мереж; неможливість покладення на Інтернет сервіс-провайдерів відповідальності за контент та зобов'язань щодо моніторингу контенту, до якого вони надають доступ, який вони передають або зберігають; припустимість збереження анонімності користувачів Інтернет, за наявності прав компетентних державних органів відслідковувати дії підозрюваних у кримінальних правопорушеннях [7].

13 травня 2005 року Комітет міністрів Ради Європи прийняв Декларацію про підтримку прав людини та верховенство права в інформаційному суспільстві, яку було підготовлено спеціальним комітетом наукових експертів та представників урядів.

Не дивлячись на те, що переваг Інтернету безумовно більше, можливі негативні аспекти не можна недооцінювати, і вони потребують регулювання, введення цензури на низку матеріалів, що загрожують моральним засадам суспільства. У низці документів ЄС і США розроблені рекомендації щодо недопущення у Мережу матеріалів, що пропагують насильство, порнографії, розповсюдження інформації щодо виготовлення наркотиків та вибухових речовин і т.п. Про це йшлося у Заяві Єврокомісії, Ради Європи, Європарламенту і Соціально-економічного комітету, а також Комітету у справах Регіонів від 16.10.1996 р. і документі під назвою «План дій Європейських Співтовариств з питання безпечного користування Інтернетом» від 18.11.1997 р., прийнятим тими ж органами. Вважається, що в результаті реалізації цих та деяких інших актів правове забезпечення заборон досягнуте. Важливим залишається послідовне та повне виконання цих нормативних документів, зокрема, виявлення і покарання осіб, що скоїли протиправні діяння, а також попередження розповсюдження в Мережах недозволених матеріалів [8].

Разом з тим, в багатьох Інтернет-ЗМІ існує негативне ставлення до ідеї правового регулювання відносин. Прихильники такої позиції вважають, що Інтернет має залишитися вільним для обміну інформацією, ідеями, думками, без законодавчого нормування. Вони визнають лише етичне саморегулювання. Прихильники протилежної позиції, яких варто підтримати, вважають, що існують вмотивовані потреби правового регулювання Інтернет-ЗМІ: плагіат, кіберзлочинність, інформаційна й психологічна війни, незахищеність людини в Інтернеті, адже свобода передбачає відповідальність, певні обмеження та заборони для захисту демократичних цінностей, прав, свобод інших людей. Інтернет, Інтернет-ЗМІ не можуть бути абсолютною територією свобод інформування, особливо, коли вони порушують демократичні цінності, свободи й права інших людей. Окрім того, в Інтернет-ЗМІ виникають особисті, майнові відносини, що потребують правового регулювання [6, с. 95].

Міжнародне регулювання питань діяльності в Інтернет і функціонування

самого Інтернету шляхом укладання багатосторонніх угод наразі є нагально необхідним для відповідного його врегулювання на національному рівні, оскільки сприятиме успішній уніфікації національного Інтернет-законодавства держав світу. Необхідними є міжнародні домовленості відносно подальшого розповсюдження глобальних комп'ютерних мереж.

На думку аналітиків, вони мають відповідати таким трьом вимогам: користувачі мають бути впевнені, що конфіденційна комерційна інформація, так само як і системи оплати, є захищеними і безпечними; повинна бути гарантія достовірності електронних документів і даних, впевненість у тому, що їх можна використовувати у якості юридичних доказів; користувачі повинні бути впевнені, що зможуть здійснювати контроль за змістом, до якого мають доступ їх діти [9].

Таким чином, важливо захистити концепцію діючих прав і свобод людини і громадянина в Мережі Інтернет, зробити так, щоб новий світ комунікацій був джерелом обміну між народами, але із дотриманням етичних, моральних норм та принципів та із гарантіями захисту прав та свобод людини і громадянина. Регулювання права громадян на інформацію в Інтернет є однією з найважливіших для законодавства проблем.

1. Про телекомунікації: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 12, ст. 155.

2. Мінгальова Ю. Особливості інформаційних небезпек при використанні соціальних мереж / Ю. Мінгальова // ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ - DEBIUT NAUKOWY. – 2011. – С. 359-367.

3. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки: Закон України від 9 січня 2007 року № 537-V // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007 р., № 12, ст. 102.

4. Грицюк Ю.І., Чудінова Н.В. Інформаційна безпека в Україні та види джерел загроз і небезпек / Ю.І. Грицюк, Н.В. Чудінова // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: chudinowa.pdf

5. Про основи національної безпеки: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 39, ст. 351.

6. Войтович П.П. Інформаційні права людини: міжнародно-правовий захист: монографія / П.П. Войтович. – Одеса, 2017. – 220 с.

7. Декларация о свободе общения в Интернете от 28.05.2003г. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://nkag.org.ua/index.php?plugin=Content&path=Documents/Ur_docum_mejd_dorov/internet_glasn.

8. Черкес М.Е. Интернет и политическая демократия / М.Е. Черкес // Актуальні проблеми політики. - Одеса «Юридична література». - 2001. - Вип. 10-11. - С. 284-291.

9. Ермичева Е.В. Международно-правовые аспекты деятельности средств массовой информации [Электронный ресурс]: Дис. ...канд.юрид.наук: 12.00.10 – М.: РГБ, 2003 [Из фондов Российской Государственной библиотеки] [Електронний ресурс] - Режим доступу: // <http://diss.rsl.ru/diss/03/0603/0306603032.pdf>. - С. 110.